

Primer raziskave knjigarstva

Seminarska naloga

Študentki: Tonja Jerele in Ana Trček

Ljubljana, 2013

Kazalo

Uvod.....	3
Definicije.....	

Analiza stanja in razvojnih možnosti slovenskega knjižnega založništva	4,5
.....	
Porast e-branja.....	6,7
Zaključek.....	8
Literatura.....	8

UVOD

V tej seminarski nalogi bova predstavili dva primera raziskave s področja knjigarstva, eno domačo, ter eno tujo. Predstavili bova tudi elemente znanstvenega raziskovanja ter medote uporabljene v omenjenih raziskavah; definirali bova tudi za kakšni vrsti prispevkov gre. Pred tem pa bova še pojasnili kaj pojma raziskava in knjigarstvo predstavljata v bibliotekarsko informacijski stroki.

DEFINICIJE

Po definicajah navedenih v Bibliotekarskem terminološkem slovarju (Kanič, idr.,2009) je knjigarstvo veda o razvoju knjištva, založništva in knjigotrštva. Sama beseda izhaja iz zastarelega izraza knjigarništvo, ki pa v založništvu pomeni prodajo knjig ter publikacij v knjigarnah.

Založništvo je dejavnosti, ki se organizirano ukvarja z izdajanjem, zalaganjem in distribucijo knjig.

Raziskovalna naloga je delo, dokument ali publikacija, ki nastaja v okviru organizirane raziskave ter prenaša rezultate raziskovalne dejavnosti.

ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH MOŽNOSTI SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA ZALOŽNIŠTVA

To raziskavo bi uvrstili med strokovne članke, saj na začetku govori o splošnem stanju in perspektivi založništva v Evropski Uniji ter Sloveniji, nato pregleda možne dejavnosti za dvig ekonomske ravni založništva v Sloveniji, ter na koncu preuči možne ukrepe in podporo s strani države.

Raziskovalci se držijo elementov znanstvenega dela, saj so se problematike lotili objektivno, precizno, sistematsko, ter zanesljivo, dobljene rezultate pa lahko posplošimo tako za celotno območje Slovenije, kot tudi Evropske Unije, kjer se raziskava dotakne le te. Sama raziskava je sestavljena iz štirih delov, ki so povezani, njihove ugotovitve pa se v zaključku povežejo v celoto.

Kot načine pridobivanja podatkov so uporabili ankete, SWOT analize, statistične podatke ter ocene EVROSTAT-a.

STANJE IN PERSPEKTIVE ZALOŽNIŠTVA V EU

V prvem delu je definiran pomen založništva, prikaz poslovanja in dejavnikov konkurenčnosti ter podjetniške strategije.

Pomen založništva je predvsem na poudarjanju znanja in predstavitvi kultur ter potrditvi ostalih gospodarskih dejavnosti. Ne ukvarja se toliko z ekonomsko močjo, zaposlitvijo in ustvarjanjem dodatne vrednosti.

Poslovanje in konkurenčnost

Zaradi hitrega tehnološkega razvoja, kateri je prinesel nove nosilce teksta in zvoka, se je zmanjšalo povpraševanje po tiskanih virih, proizvodnji učbenikov in raziskovalno-tehnološkega tiska, ki so se prenesli na elektronske oblike. Po drugi strani pa starejše prebivalstvo, ki ima več prostega časa, izraža vse večjo potrebo po izobraževanju, ter s tem dviguje povpraševanje po tiskanih virih.

Po oceni EUROSTAT je med leti 1996 in 2000 naklada naraščala povprečno za 2,5%. 60% tiska v teh letih so proizvedle VB, Nemčija in Španija, ki so vodilne v EU založništvu, med katerimi zmeraj bolj prevladuje VB, zaradi razširjenosti jezika.

Zaradi posledic zmanjševanja povpraševanja se je razvila pestrost ponudbe, velike založbe so prisiljene zakupiti police v knjigarnah in znižati cene. Med tem pa se zaradi napredka informacijske znanosti zmanjšujejo stroški proizvodnje, oglaševanje postaja cenejše, spremeni pa se tudi zaposlitvena struktura ter zmanjša se financiranje neprodanih zalog. Posledično se razvije "print-on-demand" oz tiskanje na zahtevo.

Strategije

Večji založniki se poslužujejo strategije koncentracije, globalizacije in povečanja raznovrstnosti; manjši založniki so pa usmerjeni v specializacijo.

STANJE IN PERSPEKTIVE ZALOŽNIŠTVA V SLOVENIJI

Drugi del je namenjen ugotovitvi kvantitete in kvalitete konkurenčnosti slovenskega založništva. Uporabljene so metode ankete in statistični podatki poslovanja (zadnjih pet let).

Zaposlitev v založništvu je bila od leta 1997 do 2000 pozitivna, v letu 2001 pa se je zmanjšala za 1%. V teh letih so se zmanjšale realizacija, rentabilnost in dobiček, kar je razvidno tudi iz poslovnih rezultatov; po letu 2000 pa so se vse tri začele višati. V tem obdobju sta se tudi bruto dodana vrednost in obseg zbiranja sredstev konstantno večali, nato pa leta 2000 oboji drastično padli, vendar le do konca 2001, saj so takrat že zabeležili porast.

PREGLED MOŽNIH AKTIVNOSTI ZA DVIG EKONOMSKE MOČI ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI

Tretji del je namenjen ukrepom za dvig realizacije in obvladovanja stroškov.

Na letni ravni slovenski založniki izdajo veliko količino novih knjig, vendar se povpraševanje po le teh niža. Stroški same izdaje so vsako leto višji, kar posledično pripelje tudi do višanja cen knjig, kar pa še dodatno odganja potencialne kupce.

Za zmanjšanje prodaje lahko krivimo lažjo dostopnost do knjig v knjižnicah, ter zmeraj višje cene založnikov, kar pa ne pomeni, da se je znižala tudi branost; namreč raziskava opravljena med leti 1990 in 1999 je pokazala, da se je izposoja knjig za več kot podvojila.

Za slabo prodajo pa bi lahko krivili tudi demografske značilnosti Slovenije, saj med založniki velja nenapisano pravilo, ki pravi, da je nesmiselno postavljati knjigarne v krajih pod 5000 prebivalcev, ki pa jih je na naših tleh kar veliko. Zaradi tega sta se tudi razvili prodaja po pošti ter zastopniška prodaja; slednja je bila v tistem času najbolj donosna. Prodalo se je relativno veliko knjig, vendar zelo malo knjižnih naslovov. S tako prodajo so založniki posledično porabili več sredstev (vzdrževanje prodajnega kanala, mreže akviziterjev, telefonskega studia...), kar je posledično pripeljalo do dviga cen.

Raziskava Knjiga in bralci, leta 1998, je pokazala, da je upadla prodaja na vseh področjih knjigotrštva: knjigarnam za 15%, zastopnikom 19% in telefonskim prodajalcem za skoraj polovico

Po pregledu anket je po mnenju založnikov potrebno, da bi le ti boljše sodelovali med seboj na več področjih: skupni distribuciji, logistiki, elektronski trgovini in promociji, ter sistemu zbiranja podatkov.

Primerjava med slovenskim in finskim založništvom:

Slovenija in Finska imata majhen knjižni trg, podobne probleme in omejitve: majhne naklade, jezikovne omejitve pri izvozu ipd.

Finski pogoji za izplačilo honorarja:

- novi avtorji brez honorarja,
- avtorji, katerih prodaja del ne preseže nad 5000, ne dobijo več kot 10% honorarja,
- najboljši avtorji do 16%.

Med tem ko so v Sloveniji nimamo točno določenih pogojev za honorar, ki ga dobi avtor. Velja nenapisano pravilo, da je honorar odvisen od moči založbe, torej kapitalsko močnejše založbe dajejo več kot kapitalsko šibkejše. Poleg tega pa so naši avtorji plačani po avtorski poli.

MOŽNE OBLIKE PODPORNIH UKREPOV DRŽAVE

Zadnji del je namenjen preučitvi možnih ukrepov za izboljšanje založništva.

- Potrebna je pomoč države in prenova strukture distribucije knjig iz strani založb ter prenova knjigarniške prodaje, zgledovali bi se lahko po ostalih državah Evropske Unije.
- Skupna distribucija knjig večine založb.
- Založbe bi si povišale donosnost s statusom neprofitne organizacije.
- Uvedba portala Books-in-Print, ki vsebuje bazo vseh knjig (informiranje o celotni ponudbi).

PORAST E-BRANJA

Ta članek bi uvrstili med izvrni znanstveni prispevek, saj se osredotoča na pojav e-knjige, ki je posledica razmaha tehnologije, ter bralne navade uporabnikov le te.

Raziskovalci se držijo elementov znanstvenega dela, saj so se problematike lotili objektivno, precizno, sistematsko, ter zanesljivo, dobljene rezultate pa lahko posplošimo za celotno območje Združenih držav Amerike.

Raziskava je razdeljena na 6 poglavij.

POVZETEK

V raziskavi, opravljeni decembra 2011 ter februarja 2012, so ugotovili, da je petina Američanov nad 18 v preteklem letu prebrala vsaj eno e-knjigo. Opazili so tudi občuten porast v obdobju od decembra do februarja, kot posledico darilne sezone.

Porast e-bralne kulture je del večje zgodbe o prenosu tiskanega v digitalni material. V širši raziskavi e-branja opravljeni decembra 2011 so ugotovili, da je že nekih 43% vseh Američanov nad 16 leti v preteklih 12 mesecih prebralo vsaj eno knjigo, revijo ali članek v digitalni obliki.

E-bralci izstopajo v vseh pogledih, saj so intenzivni bralci v vseh formatih; prišli pa so tudi do ugotovitve, da tisti, ki berejo v e-formatu so tudi bolj nagnjeni h kupovanju materiala, pa naj si bodi to avdio, digitalna ali tiskana knjiga. Tudi v primerjavi z ostalimi bralci, e-bralci na letni ravni preberejo več knjig kot ostali; berejo tudi bolj pogosto za vrsto različnih razlogov: za užitek, raziskave, šolo, itd.

UVOD

Govori o statističnem pregledu porasta nakupa e-knjig v letu 2011 do januarja 2012, ter o poteku raziskave, načinu pridobivanja podatkov ter o samem namenu raziskave. Predstavi pa tudi časovni potek razvoja e-bralnikov in tabličnih računalnikov.

Bralne navade Američanov

V začetnem delu raziskave najprej predstavijo bralne razloge Američanov, nato se osredotočijo na razširjenost različnih formatov knjig ter kakšno vlogo igrajo knjižnice, knjižničarji ter knjigarne v bralnih navadah ljudstva.

- 80% ljudi nad 16. letom starosti pravi, da vsaj občasno bere zaradi užitka, (ženske 84%, moški 75%)

- 78% bere vsaj občasno za to, da so na tekočem o trenutnih dogajanjih po svetu (tisti nad 30 let bolj verjetno kot tisti od 16 do 30 leta)

-74% bere vsaj občasno za namene raziskav na določeno temo interesa (bolj verjetno mlajši od 65. leta, pa tudi pogosteje starši kot ljudje brez otrok)

-56% jih vsaj občasno bere za šolo ali službo (moški več kot ženske)

-za ljudi, ki pogosteje uporabljajo tehnologijo je bolj verjetno, da berejo zaradi vseh zgoraj naštetih razlogov

Američani in njihovi e-bralniki ter tablice

43% ljudi starejših od 16 let je v letu 2011 prebralo neko daljše besedilo v digitalni obliki; časopis ali e-knjigo ali rumeni tisk.

Nasplošno e-bralci izstopajo v vseh pogledih, saj berejo bolj pogosto, zaradi širšega nabora razlogov, v več različnih formatih ter bolj so nagnjeni h nakupu bralnega materiala.

Stanje e-branja

Lastništvo e-bralnikov ter tabličnih računalnikov je doživelo občuten porast v obdobju od decembra 2011 do januarja 2012, za kar 9%, torej iz 10% v decembru na 19% v januarju.

Statistično so najbolj pogosti lastniki e-bralnikov ter tablic odrasli nad 18 ter pod 50 let. Starši so tudi bolj pogosto lastniki tablic kot ljudje brez otrok.

Kje in kako branci dobijo knjige

To poglavje se osredotoča predvsem kje in kako bralci dobijo oziroma se pozanimajo za knjige, kakšno vlogo igrajo knjižničarji, zaposleni v knjigarnah, ter internet. Primerja pa tudi preference bralcev, torej ali raje berejo v tiskani ali v digitalni obliki, ter v kateri obliki je boljše brati na poti, v postelji; katere knjige je lažje dobiti, katere ponujajo večji izbor itd,...

54% bralcev tiskanih knjig ter 61% bralcev e-knjig raje kupijo knjige, medtem ko samo 32% poslušalcev avdio knjig raje kupuje le te.

Razlike med bralnimi navadami lastnikov e-bralnikov

Podrobna analiza bralnih navad ljudi, ki posedujejo e-bralnik, ter njihovih bralnih preferenc

Metodologija

Opis postopka pridobivanja podatkov (telefonska anketa), analize le teh, ter analize statističnih podatkov.

ZAKLJUČEK

Med izdelavo seminarske naloge, sva prišli do zaključka, da čeprav obe raziskavi govorita o različnih temah ter sta bili narejeni 10 let narazen, obe uporabljata podobne metode ter načine pridobitve podatkov.

Prva raziskava, opravljena na domačih tleh, govori o ekonomski prihodnosti ter tedanjemu stanju v založništvu; med tem ko druga, opravljena v ZDA, govori o e-bralnikih ter o porastu

e-branja v nedavni preteklosti.

Stanje v založništvu se spreminja, 10 let nazaj je prodaja knjig upadla za voljo knjižnic; med tem, ko v zadnjih letih raste uporaba tehnologije, ki s svojo popularizacijo spreminja trg in s tem tudi navade bralcev.

LITERATURA

- Kranjčič, I., Leder, Z., Vučič, M., Vilar, P., Vodep, G. (2009). *Bibliotekarski terminološki slovar*. 1 izdaja. Ljubljana: Knjižnica.
- Rainie, L., Zickhur, K., Purcell, K., Madden, M. in Brenner, J. (2012). *The rise of e-reading*. Pridobljeno s <http://libraries.pewinternet.org/files/legacy-pdf/The%20rise%20of%20e-reading%204.5.12.pdf>
- Zager, M., Zupanc, J., Brajnik, T., Grašek, G., Žnidaršič, M., Kovač, M. idr. (2002). *Analiza stanja in razvojnih možnosti slovenskega založništva z vidika izboljšanja notranje učinkovitosti in možnih podpornih ukrepov vlade*. Ljubljana: GZS Združenje za tisk in založništvo in CIC.